

жінка, котра народила дитину з порушеннями у розвитку, перебуває у стані фрустрації, внаслідок отриманої важкої психологічної травми і хронічного дистресу, а відтак соціально-психологічної допомоги потребує саме вона - і як матір, і як опора своєї родини.

Висновки. 1. Материнство як психосоціальний феномен сьогодні досліджується з позиції еволюційного філогенезу людства, конкретно-культурних та індивідуальних аспектів і розглядається в контексті таких теоретико-методологічних підходів як: а) таке материнство, котре забезпечує оптимальні умови для всебічного психофізичного розвитку дитини; б) материнство як складова особистісної сфери жінки і як в) визначення закономірностей формування материнської поведінки, зокрема встановлення стилів її поведінки, передусім за умови виховання дітей у неповних і проблемних родинах.

2. Тарас Григорович Шевченко – національний герой України, геніальний поет і художник пов'язав свою особисту долю з долею України, яка постала перед ним поневоленою, сплюндрованою, але незламною завойовниками з усіх сторін. У той час життя України було таким, як і життя самого Тараса - сироти, позбавленого любові рідних людей. Тому він завжди виступав зі своїм полум'яним словом, яке було сповнене біллю за рідну Матір-Україну, за її долю, синівською любов'ю до матері-неньки, що проходить червоною ниткою крізь усі його твори.

3. Актуальними, але не вирішеними до теперішнього часу залишаються питання оптимізації материнсько-дитячих стосунків у сім'ях, які виховують дитину з відхиленнями у психофізичному розвитку. Є потреби у розробці та застосуванні ефективних і доступних методів поліпшення психологічного клімату в родині та впровадження заходів соціально-психологічної допомоги дітям з обмеженими можливостями і їх матерям.

1. Дегтяренко Т.В. Теоретико-методологічні засади рекреаційної психології в концепті міждисциплінарного та нейрогенетичного підходів / Тетяна Дегтяренко // Наука і освіта. 2012. – №10. – С. 66–71.

2. Дегтяренко Т.В., Ковиліна В.Г. Психофізіологія раннього онтогенезу: [підручник для студ. вищих навч. закладів]. – К.: УАІД “Рада”, 2011. – 328 с.

3. Филиппова Г.Г. Психология материнства: [уч. пос.]. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 240 с.

4. Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів: у 12 т. / Тарас Григорович Шевченко; [Нац. Акад. наук України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського та ін.; Редкол.: М.Г. Жулинський (голова) та ін.]. – К.: Либідь, 2005. Т. – 503 с.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО ЯК СПІВЕЦЬ-ПРОСВІТНИК УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

ДЕМКІВ В.Г. (м. Тернопіль)

Copyright © 2014

УДК 159.922.62

Ідеалом Тараса Шевченка й шевченківської людини було нове суспільство й нова людина, які спираються на знання й справедливість. Стрижнем їх світогляду стала наука, а головною рушійною силою – розум. Останній власне і є тим вічним революціонером, що “духа рве до бою, рве за правду, поступ, волю”. Іван Франко як один з виразників світогляду шевченківської людини писав: “В космосі того світогляду наука є ядром, а релігійність і мистецтво – це імлістий молочний шлях почувальних сил душі, серед яких заблисло ясне сонце мислі” [1, с. 21–23].

Водночас у центрі уваги генія – людина, котра перебуває в боротьбі за високий сенс життя. Тому філософське мислення Тараса Шевченка характеризується намаганням досягнути в загальному особисте, вписати інтимні людські переживання в надзвичайну картину світу, створеного з великої любові Божої. Ту життєдайну любов відчував у собі і поет:

“Боже милий! Як хочеться жити,

І любити Твою правду,

І весь світ обняти!” [2, с. 197].

Любов до рідного слова, науки та просвітництва поет формовиразив у відомих віршованих рядках:

“Учітєся, брати мої,

Думайте, читайте,

І чужого научайтєсь –

Свого не цурайтєсь”.

Болючи душею над національною долею, він бачив, що лихо полягає в тому, що в нас немає своїх рідних шкіл, тому й з болем констатує:

*“Якби ви вчилися так, як треба,
То й мудрість би була своя”.*

Адекватне осмислення поглядів Тараса Шевченка на школу та освіту можливе в контексті тогочасних суспільних, культурних та комунікаційних реалій. Його життя припало на перехідну епоху, коли здійснювалося руйнування традиційних структур аграрного суспільства і відбувався непростий перехід до більш динамічної індустріальної формації. Ці зміни зумовлювали відповідні трансформації й в освітній сфері. На зміну конфесійній школі, яка була притаманна аграрним суспільствам, йшла школа світська, котра мала на меті сформувати громадянина національної держави і дати йому знання, потрібні в різних сферах суспільної діяльності [4].

Також на педагогічні погляди Тараса Шевченка суттєво вплинули ідеї Просвітництва. Він вважав, що виховання (зокрема, сімейне), освіта й суспільні обставини зумовлюють характер людини і спричинюють її поведінку, а тому, як і більшість представників епохи Просвітництва, заперечував першочергову значущість генетичних чинників (родового походження), котрі визнавались провідними у тодішньому традиційному суспільстві.

І все ж в особі Т.Г. Шевченка не варто вбачати послідовного просвітника-прогресиста. У його творах часто зустрічаємо думку, що голе просвітництво, освіта, яка не ґрунтується на моральних засадах, є не стільки корисною, скільки шкідливою. У даному випадку він, швидше, виступає як консерватор, орієнтуючись на традиційні моральні цінності (народні та християнські). При цьому нерідко намагається провести ідею синтезу етичного та естетичного виховання. Для нього освічена та моральна людина водночас повинна мати розвинуті естетичні почуття й смак [4].

Тараса Шевченка як громадянина і патріота не могли не хвилювати проблеми української школи. Він глибоко знав стан народної освіти та у низці поетичних творів (“Наймичка”, “І мертвим, і живим...”), повістях “Близнець”, “Княгиня”, “Прогулка с удовольствием й не без морали”, “Щоденнику” та ін.) заклав освітні ідеї, які значно вплинули на формування психолого-педагогічної думки в Україні. Однак перш за все просвітитель обстоював право свого поневоленого народу на рідну школу, яка є засобом поліпшення життя народу, його пробудження й усвідомлення свого рабського стану. При цьому народна школа, на думку Т.Г. Шевченка, має бути доступною для всіх українців і діяти на засадах народності.

В останні роки свого життя поет особливо намагався бути корисним рідній школі. Він радісно зустрів звістку про відкриття в Україні недільних шкіл й одразу написав для них “Букварь южнорусский” (1861), який посів одне з провідних місць в історії освіти і культури України. І нині велика виховна сила Шевченкових творів є невичерпним джерелом соціалізації та культуронаступності нових національно свідомих поколінь української молоді [7].

Про гуманістичні погляди Тараса Шевченка говорили ще за його життя. Навіть саме життя поета дуже часто розглядається як вираження людської гідності у найкращих його проявах. Підтвердженням цього можуть слугувати слова Миколи Старова: “серед страшних вбивчих обставин в суворих мурах “казарми смердячої” не ослаб духом, не впав у розпуку, але заховав любов до своєї долі тяжкої, бо вона благородна” [5].

Погоджуємося з тезою В. Яніва про те, що “літературна творчість – це вияв індивідуальної духовності автора, що має вартість етнопсихологічного матеріалу”, оскільки одиничне, впливаючи з індивідуальної духовності спричиняє закріплення національного духу. Це особливо стосується поезії Тараса Шевченка, котра є своєрідною печаттю його духа на духовності майбутніх поколінь [6, с. 68]. Геній Шевченка як співця знедоленої але непоборної України якраз полягає в тому, що навіть неволя чи ворожі знущання описані у його творах стають тим мистецьким прийомом, що збуджує народну тугу та намагання до кращого, до минулої слави, величі та могутності своєї вітчизни.

1. Шлемкевич, М. Загублена українська людина [Текст] / М. Шлемкевич. – К. : Фенікс, 1992. – 168 с.

2. Шевченко, Т. Поезії [Текст] / Т. Шевченко. У 2 т. – К. : Веселка, 1991. – 247 с.

3. Д-р Василь Луців Педагогічна праця Шевченка Ч. 2 – Торонто, Онт., 1959. – 47 с.

4. Крालюк, П. М. Педагогічні погляди Шевченка [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. : <http://simya.com.ua/articles/71/0/1/>

5. Кириєнко І.В. Філософські погляди Т. Шевченка [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. : <http://arhy.net/forum?task=viewtopic&id=1542>

6. Янів, В. Релігійність українця з етнопсихологічного погляду [Текст] / В. Янів // Релігія в житті українського народу. – Мюнхен – Рим – Париж, 1966. – 280 с.

7. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди Шевченка [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. : http://myrefs.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1644